

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
1833-14

meddelad i Stockholm den 11 december 2014

KLAGANDE

AA,

Ombud: Advokat Hans Fritzheimer
Esplanaden 11, 2 tr
852 31 Sundsvall

MOTPART

Transportstyrelsen
701 97 Örebro

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Sundsvalls dom den 10 mars 2014 i mål nr 232-14, se bilaga (här borttagen)

SAKEN

Körkort

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Den 22 juni 2012 omhändertogs AAs körkort på grund av misstanke om rattfylleri. Han dömdes därefter den 28 mars 2013 för grovt rattfylleri. Domen vann laga kraft. Transportstyrelsen beslutade den 3 juni 2013, med stöd av

Dok.Id 152743

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

5 kap. 3 § 1 c och 6 § körkortslagen (1998:488), att återkalla AAs körkort och bestämde spärrtiden till två år.

AA överklagade beslutet hos Förvaltningsrätten i Härnösand som avslog överklagandet. Kammarrätten i Sundsvall vägrade prövningstillstånd. Högsta förvaltningsdomstolen meddelade därefter prövningstillstånd i kammarrätten.

Genom det nu överklagade avgörandet avslog Kammarrätten i Sundsvall AAs överklagande.

YRKANDEN M.M.

AA yrkar att han ska återfå körkortet, alternativt att spärrtiden sätts ned till mindre än ett år, så att han kan återfå körkortet utan förnyad prövning. Han anför att han har bestraffats i två skilda förfaranden för samma gärning samt att det föreligger synnerliga skäl för en kortare spärrtid bl.a. med hänsyn till att han är yrkeschaufför. Hans arbetsgivare har inte möjlighet att installera alkolås i hela sin vagnpark och själv saknar han ekonomiska förutsättningar att sätta in alkolås.

Transportstyrelsen bestrider bifall till överklagandet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

Frågan i målet är om det finns skäl att frångå ordningen med återkallelse av körkort på grund av en tidigare meddelad brottmålsdom med hänvisning till dubbelbestraffningsförbudet i artikel 4.1 i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll.

Rättslig reglering

I 5 kap. körkortslagen finns regler om körkortsingripande.

Av 1 § andra stycket framgår att ett körkortsingripande med anledning av brottslig gärning ska när det gäller frågan om brott föreligger grunda sig på exempelvis en lagakraftvunnen dom eller ett godkänt strafföreläggande.

Enligt 3 § ska ett körkort återkallas om körkortshavaren har gjort sig skyldig till något av vissa angivna trafikbrott (punkterna 1–4). En ytterligare återkallelsegrund är om det med hänsyn till annat brott som körkortshavaren gjort sig skyldig till kan antas att han inte kommer att respektera trafikreglerna och visa hänsyn, omdöme och ansvar i trafiken eller om han på grund av sina personliga förhållanden i övrigt inte kan anses lämplig som förare av körkortspliktigt fordon (punkt 6).

Enligt 7 § första stycket ska ett körkort omhändertas om körkortshavaren vid förandet av ett motorfordon har visat tydliga tecken på påverkan av alkohol eller annat ämne (punkt 1).

Om körkortet ska återkallas med stöd av 3 § 1 på grund av rattfylleri eller grovt rattfylleri efter alkoholförtäring, får enligt 17 § i stället för körkortsåterkallelse beslutas att körkortsinnehavet under en viss tid ska vara förenat med villkor om alkolås. I 20 § andra stycket anges att denna villkorstid ska vara två år när det är fråga om grovt rattfylleri. Om körkortet återkallas följer av 6 § att spärrtiden i dessa fall ska bestämmas till lägst två och högst tre år.

Föreligger synnerliga skäl får enligt 10 § andra stycket återkallelse underlåtas eller spärrtid sättas ned om det kan ske utan fara för trafiksäkerheten. Om återkallelse underlåts får varning meddelas i stället.

Enligt artikel 4.1 i Europakonventionens sjunde tilläggsprotokoll får ingen lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han redan blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Enligt 5 kap. 1 § andra stycket körkortslagen ska ett körkortsingripande med anledning av brottslig gärning, när det gäller frågan om brott föreligger, grunda sig på ett lagakraftvunnet avgörande. Det får alltså inte göras någon ny prövning av frågan om brott föreligger (jfr också RÅ 2008 not. 23, där en varning undanröjdes sedan tingsrätten undanröjt ett godkänt föreläggande av ordningsbot).

I RÅ 2000 ref. 65 fann Högsta förvaltningsdomstolen att en återkallelse av körkort på grund av brott får anses utgöra ett straff i den mening som avses i artikel 4.1 i tilläggsprotokollet. Domstolen konstaterade vidare att artikelns ändamål bör beaktas och att det ansetts vara ett viktigt rättssäkerhetskrav att den som slutligt dömts eller frikänts ska vara trygg i den meningen att han är skyddad mot att åtalas och straffas på nytt för samma brott. Domstolen angav att den svenska ordningen innebär att den som åtalas för ett trafikbrott redan från början vet – eller borde veta – att en lagakraftvunnen fällande dom normalt kommer att följas av ett körkortsingripande. Det förhållandet att ingripandet sker i ett separat förfarande ansågs inte innebära att trygghets- och rättssäkerhetsintressena eftersattes. Artikel 4.1 utgjorde därför inte något hinder mot tillämpning av körkortslagens bestämmelser.

Klaganden i rättsfallet väckte talan i Europadomstolen och invände mot bedömningen att den svenska ordningen var förenlig med artikel 4.1 i tilläggsprotokollet. I ett beslut den 13 december 2005 (Nilsson mot Sverige, no. 73661/01) fann Europadomstolen att klagandens talan var uppenbart ogrundad. Europadomstolen ansåg att körkortsåterkallelsen i det fallet utgjorde ett straff enligt artikel 4.1 men att det inte hade skett någon kränkning av artikeln.

Domstolen konstaterade att beslutet om körkortsåterkallelse inte kunde anses innebära att den dömde blev föremål för ett nytt straffrättsligt förfarande. Olika påföljder hade visserligen beslutats av två myndigheter i skilda förfaranden men det fanns ett tillräckligt nära sakligt och tidsmässigt samband mellan dem för att anse att återkallelsen var en del av det straff som enligt svensk lag följer på grovt rattfylleri och olovlig körning.

I ett avgörande den 20 maj 2014 i målet Nykänen mot Finland, som gällde skattebrott och skattetillägg i Finland, hade Europadomstolen anledning att ytterligare diskutera nyss nämnda avgörande. Domstolen konstaterade att regleringen i det finska systemet skilde sig från de regler som var tillämpliga i bl.a. Nilsson-målet, i vilket körkortsåterkallelsen direkt grundade sig på ett förväntat eller slutligt bestämt straff för trafikbrott och därmed inte innebar en förnyad prövning av brottet eller handlandet i fråga (p. 51; jfr också p. 61 i avgörandet den 27 november 2014 i målet Lucky Dev mot Sverige).

Den svenska ordningen har således prövats såväl i svensk rättspraxis som genom avgöranden i Europadomstolen. Det får anses klarlagt att förfarandet vid körkortsåterkallelse som grundas på en fällande dom – eller ett motsvarande avgörande – avseende trafikbrott inte är att se som ett nytt straffrättsligt förfarande. Ordningen skiljer sig alltså från systemet med skattetillägg och straff för skattebrott för samma oriktiga uppgifter och står inte i strid med förbudet mot dubbelbestraffning i artikel 4.1 i tilläggsprotokollet.

AAAs körkort återkallades med anledning av en lagakraftvunnen dom avseende grovt rattfylleri. Mot bakgrund av vad som nyss sagts utgör inte domen något hinder mot återkallelsen. Den omständigheten att körkortet omhändertogs innan dom meddelades i brottmålet påverkar inte slutsatsen om förenligheten med konventionens regelverk (se Europadomstolens uttalande i Nykänen-målet). Vad

Mål nr
1833-14

AA anført om synnerlige skäl för att frångå spärrtidens längd föranleder ingen annan bedömning än den som gjorts av underinstanserna.

Överklagandet ska således avslås.

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Gustaf Sandström, Eskil Nord, Christer Silfverberg och Elisabeth Rynning.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Emina Fazlic.